

Zapomenutý příběh JUDr. Ericha Soeldnera

O odboji Karlovarských občanů z počátku druhé světové války se psalo málo. Nejen proto, že se málo o nich vědělo, ale také proto, že vítězni váleční hrdinové, kteří se po válce usídlili v Karlových Varech, zasloužili si právem pozornost a úctu. Na ty, kteří byli na počátku boje proti německé okupaci, se zapomělo. Karlovarský rodák, JUDr. Erich Soeldner je toho příkladem. Narodil se 29.12.1905, vystudoval práva ve Francii a v Čechách, působil jako advokát chudých na Sokolovsku a Karlových Varech. Vždy se hlásil ke svému českému vlastenectví, ale v době Mnichova na podzim roku 1939, byl trnem v oku sudetských ordnerů.

Po křišťálové noci v Karlových Varech, když mu sudetští ozbrojenci vyrabovali byt, odejel i s novomanželkou Janou, do Prahy, Zde se zapojil do tvořícího se domácího odboje a to ve skupině Morávek- Mašín - Balabán. Když hrozilo zatčení a bylo zle, tak se s pomocí domácího odboje dostal i s těhotnou manželkou v dubnu 1939 do Bělehradu. Zde se hlásil ihned u československého vyslanec v ilegaltě Dr. Lípy a chtěl se dostat do Francie.

V té době Dr. Lípa dával dohromady ilegální vyslanectví ČSR, protože na nátlak Jugoslávské vlády byl nucen po březnu 1939 vyslanectví předat německým úřadům. Získal však tichý souhlas některých členů Jugoslávské vlády k nenápadnému pokračování. Jugoslávští přátelé, zajistili pro něj a nejbližší spolupracovníky jugoslávské osobní doklady. Ilegální vyslanectví mělo hlavní úkol postarat se o uprchlíky z protektorátu a umožnit jim další cestu do Francie nebo Anglie. Organizačním střediskem další cesty byl Francouzský konzulát v Bělehradě.

Lípa přemluvil Soeldnera, aby nikam dále nejel, protože takových utečenců jako je on bude hodně a Soeldner by mohl všem velice pomoci. Usadil se v Bělehradě společně s manželkou Janou. V dubnu 1939 se stal nejdříve spojkou mezi ilegálním vyslanectvím ČSR a konzulátem republiky Francie v Bělehradě. Krátce nato docházel denně na konzulát a vyřizoval pro utečence z ČSR pasové a vízové záležitosti. Ke své práci využíval své jazykové znalosti nejen francouzštiny, ale i dalších jazyků. Utečenci, kteří bez vstupního víza překračovali hranice Jugoslávie, byli velikým problémem. Neměli povolení pobytu v cizí zemi, nemohli zde pracovat a ani vycestovat ze země. Úkolem ilegálního vyslanectví ČSR bylo zabránit jejich uvěznění a odsouzení jako se stalo pravidlem pro čl. utečence do SSSR, kteří pro nepovolený vstup byli jednotně odsouzeni na 3 roky nucených prací. Také se chtělo zabránit praxi Maďarska, kde utečence po zatčení pro nepovolený vstup vracely do protektorátu nebo alespoň na území Slovenska.

Vyslanec Dr. Lípa organizuje styk s domácím odbojem v protektorátu pomocí železničáře Zemka a tím usměrňuje další a další uprchlíky z Čech přes Slovensko a Maďarsko do Jugoslávie. Zde je očekává organizovaná krajanská organizace Československý svaz v Jugoslávii, a dobře fungující, ale ilegální, vyslanectví ČSR v Beogradu

V období od dubna 1939 do září 1939 byla situace uprchlíků ztížena také tím, že nikdo neměl finanční prostředky na úhradu jejich dočasných pobytů v Záhřebu a Bělehradu. Toto vyřešil Československý svaz v Jugoslávii tím, že pořádal sbírku finančních a hmotných příspěvků v prospěch uprchlíků. Jugoslávie byla v té době ještě svobodná země, ale přesto si Německé úřady činili právo na rozhodování o uprchlících. Podle rozhodnutí německých úřadů jsou to stále příslušníci Protektorátu Čechy a Morava, i když jsou mimo hranice Třetí Říše. Gestapo požaduje jejich návrat do protektorátu. Tomu bylo nutné ale zabránit. Vše se muselo konat utajeně a rychle. A na tom se podílel i Erich Soeldner.

Pracovně působil jako spojka u vojenského attaché francouzského vyslanectví v Bělehradě generála Jacque Michel MERSON-a. Na ilegálním čl.vyslanectví v Bělehradě, organizoval příjem a evidenci uprchlíků, kteří se zde soustřeďovali po překročení Jugoslávských hranic v Slovinsku, Chorvatsku či Srbsku. Na francouzském vyslanectví vyřizoval jak individuální pasové záležitosti nutné pro opuštění země, tak také společné -hromadné vystěhovatelské dokumenty pro ty, kteří cestovní pas neměli. Od dubna do září 1939 bylo hlavní překážkou, že ani Anglie ani Francie nepřijímala přistěhovalce a už vůbec nepřipouštěly možnost organizovat cizí armády na svém území. Vždyť ještě nebyla válka. Ale uprchlíci z ČSR zde jsou a všichni chtějí jít do boje za osvobození své vlasti. Řešení se našlo v Paříži. Francie přijme uprchlíky pod podmínkou, že podepíší vstup do Cizinecké legie. Pod pláštíkem Cizinecké legie tak odjížděli již letci z Polska před napadením Německem. Platilo to též pro uprchlíky v Jugoslávii.

Francouzská vláda dala k tomu ústní sdělení, že pokud se Francie dostane do války a bude ve Francii organizována československá armáda, tak českosl. příslušníci budou uvolněni z

Cizinecké legie. Pro Soeldnera - znalého francouzštiny znamenalo všechny doklady překládat do francouzštiny a vyřizovat hromadné výpravy z Bělehradu na Střední Východ. Také vyřizovat s francouzskou stranou všechny finanční náležitosti spojené s dopravou uprchlíků z Mariboru v Slovinsku do Zagrebu, z maďarsko chorvatských hranic do Zagrebu, pobyt v Zagrebu, přepravu z Zagrebu do Beogradu, pobyt v Beogradu. Cestu z Beogradu do Bejrútu po podepsání 5 ti letého závazku v Cizinecké

legii, hradila přímo již francouzská strana sama. Vše ale bylo nutné organizačně zvládnout. Další potíž byla, pokud čsl. uprchlíci se dostali až do Jugoslávie i s manželkou a dětmi, tak odejel jenom otec ale ostatní ne. Nedostali povolení vstupu na území Francie. Nejsou přímé doklady o tom, že Erich Soeldner se postaral pomocí francouzských úřadů o povolení pobytu v Jugoslávii těmto ženám a dětem, ale také historici neuvádí nikoho jiného, kdo by měl tuto agendu na starosti.

Po vstupu Francie do války a povolení organizace českosl. armády na půdě Francie začalo uvolňování čsl.státních příslušníků z Cizinecké legie a jejich přesun do míst kde se tvořila československá zahraniční armáda. Pro Ericha Soeldnera v Beogradu se nic nezměnilo. I nadále musel vyřídít hromadné doklady Cizinecké legie o odjezdu uprchlíků z Jugoslávie, proto že pro ty kteří neměli pas, jiný způsob výjezdu nebyl. Až do konce roku 1939 byla veškerá tato činnost v Beogradu řízená civilisty.

A.Tichý ve své knize Směr Bělehrad uvádí, že úkoly byly rozděleny takto:

Politický vedoucí	poslanec	Jozka David
Úřední představitel	vyslanec	Jaromír Lípa
Agenda uprchlíků	legační rada	Josef Bachtík
Vystavení pasů		Dr. Erich Soeldner
Sociální péče		Otakar Matuška
Protokoly		dr. Antonín Tichý

Ke konci roku 1939 přišel do Beogradu major Jaroslav Hájiček jako předvoj zpravodajské skupiny MARIE řízené z Paříže gen. Ingrem. Úkolem Marie bylo podřídit vojenskému řízení, živelný odchod vojáků a odborníků z území ČSR do zahraničí. Evakuace byla rozdělena do pásma Československo-Budapešť, Budapešť-Bělehrad, Bělehrad-Střední východ.

V Bělehradě byli do evakuační činnosti zapojeni čs.vyslanec dr. Jan Lípa, dr. Bachtík, dr Soeldner a další. Tak o tom píše Jiří Šolc v knize o Fr. Moravcovi- Po boku prezidenta na str. 125-127.

Vše to, co vykonávali dosud civilisté, se změnilo na vojenské řízení. Erich Soeldner vykonal vojenskou přísahu a byl jmenován poručíkem. Na jeho práci se nic nezměnilo, jenom počet uprchlíků se zvyšoval.

Kolik bylo přepravených osob vojenského nebo civilního charakteru od dubna do září 1939, není známo. Od října 1939 do června 1940 bylo ze Zagrebu do Beogradu odesláno 872 uprchlíků, přímo do Beogradu přijelo 1388 budoucích vojáků čs.zahraníční armády. Z Beogradu bylo odesláno 2058 dobrovolníků. Kolik odjelo samostatně těch, co vlastnili cestovní pas a byl jim vyřízen transfer přes Jugoslávii do dalších zemí, není známo.

Našlo se dosti historických dokumentů o organizování přesunu uprchlíků přes Jugoslávii, ale na žádném se nevyskytuje jméno Soeldner. Pracoval v naprostém utajení. Období po lednu 1940 charakterizuje vyslanec Lípa takto: přichází uprchlíci civilisté- odchází vojáci. Taková činnost neušla německému vyzvědačství a gestapu. Německé vyslanectví v Beogradu opakovaně požadují zakročení proti organizátorům odesílání vojáků do boje proti Třetí Říši. Po válce bylo zjištěno, že němečtí agenti se dostali do blízkosti vyslance Lípy. Píše o tom mimo jiné Jiří Brož v knize Hitlerovo špionážní eso a abwehr- str. 145. Gestapo znalo jméno Soeldner. Následují události, vyplývající ze shody jmen-Soeldner-Seltner.

V květnu 1940 přichází do Beogradu kapitán Jaroslav Seltner, který již v domácím odboji spolupracoval s mj. Hájičkem na diversantních akcích v Čechách. Nyní pokračují podle instrukcí známé pod heslem „ Zpalte Evropu „ v odesílání sabotážních materiálu do protektorátu. Sabotážní materiál dodávala Britská výzvědná služba, se sídlem na Britském velvyslanectví v Beogradu. Úkolem kpt. Seltnera bylo dopravit z Beogradu do Mariboru v Jugoslávii vždy několik balíků trhavin vlakem jako osobní zavazadlo. Zde byla organizována přeprava balíků na území Protektorátu, kde je převzal domácí odboj.

Co se tehdy dělo v Mariboru, popsal sám Seltner v knize Jaroslav Seltner-František Cinger : GENERÁL z rodu rebelů str.60-64. Nečekaná kontrola zavazadel ve vlaku zjistila granáty-výbušninu, následovalo zatčení, deportace do Bělehradu, obtížné jednání, které se podařilo s podmínkou okamžitě odjet. Bylo to 25.května 1940 a po propuštění, byl kpt. Seltner do hodiny vypovězen z Bělehradu. Nepovedlo se utajit deportaci kpt.Seltnera ze Slovinska do Bělehradu před novináři, protože policisté na začátku měli dojem, že jde o Němce, Rozhodnutím velitele Bělehradské českosl.skupiny generála Mézla (přezdívka GAK), odejel i major Hájiček. Gestapo reagovalo následně větší aktivitou. Ale pohyb uprchlíků přes Jugoslávii v dubnu- květnu-červnu-červenci 1940 kulminoval. Jen ze Záhřebu do Bělehradu bylo odesláno v dubnu 135 uprchlíků, květnu 138, do poloviny června 40. Do Bělehradu od maďarských hranic přijelo za stejnou dobu 503. Celkem 816 osob .

Český národní dům v Bělehradě už nestačí ubytovávat všechny. Od května vypomáhá s ubytováním v Bělehradě též srbský vojvoda Dule. Ale všechny výjezdové náležitosti vyřizuje i nadále jenom JUDr. Erich Soeldner. Gestapácký dozor nad pohybem našich uprchlíků v celé - byť nezávislé Jugoslávii, se stupňuje. Po pádu Francie německá diplomacie přechází do otevřeného nátlaku na Jugoslávskou vládu

ukončit takové jednání ilegálního československého vyslanectví. V srpnu 1940 jugoslávští úředníci min.vnitřní přístupují ke spolupráci s Gestapem. Dne 6.srpna 1940 vylákala místní policie JUDr. Soeldnera z bytu v Bělehradě a gestapáci ho zatklí. Stejným způsobem postupovali v Záhřebu při zatknutí Stanislava Veselého, který organizoval příjem uprchlíků ze Slovinska a Chorvatska po překročení hranic do Jugoslávie. V Mariboru byl zatknut Jirásek, který organizoval přechody uprchlíků přes hranice bývalého Rakouska, a posílal je do Zagrebu. Odsud je Veselý odesílal do Beogradu.

Všichni byly odvečeny na území Třetí Říše, kde je již soudily podle německých zákonů.

O zatčení tří Čechů v Jugoslávii zachovalo se dosti dokladů. Za všechny nejlépe vypovídá následující :

Depeše MARIE č. 2946-3000 ze dne 11.srpna 1940 sdělovala do centrály :

Svatopluk : Pilná zpráva od Stojce.V úterý náhlé prohlídky a zatčení čtyř Čechů v Bělehradě, Zagrebu, Lublani, Mariboru. Dva Němci asistovali. Šli najisto, asi na udání,jehož původ je znám.Příčiny a průběh vyšetřování vede zvláštní komise za účasti gestapa z Německa.Úřední policejní kruhy vyřazeny. Již ve čtvrtek byli Veselý ze Zagrebu a Jirásek z Mariboru vydány do Německa na rozkaz komise, aniž by pro tajnost byly možný intervence.Včera a dnes stálé naše intervence u Mačeka, Cvetkoviče a jiných. Přesto dnes vydán do Německa čs.poručík Seldner.Dr. Seldner je advokát z Karlových Varů a v Jugoslávii je 1,5 roku. Zatčené čeká mučení a smrt. Akce chce zřejmě zkompromitovat zdejší vládu pro podporu nepřátelské činnosti, aby se země dostala úplně do německého vlivu. Zahraněční intervence rozhodně nutná. Informujte ruského velvyslance. Zburcujte veřejné mínění světa. Také pro posílení zdravých živlů v Jugoslávii. Zapřáhněte londýnský rozhlas všech jazyků, hlavně jugoslávský. Jsou také obavy o další osud české emigrace, kdyby Jugoslávie přestala být právním státem.

Marie.

K tomu několik vysvětlivek. JUDr. Soeldner neměl se sabotážní činnosti kapt. Seltnera nic společného, jenom podobné příjmení. V histor. literatuře se často i v češtině zaměňuje Soeldner za Seldner. Informátor zřejmě Srb, používal při psaní zprávy srbskou gramatiku- piš jak slyšíš. A zde je to jasné - Soeldner se napíše Seltner. Informátor nelhal- jen zřejmě nevěděl, že jde o o různé osoby. Na tyto události vzpomíná i budoucí generál Seltner. Jeho nadřízený gen. Jiří Mézl- krycí jméno Andrej Gak nikdy nezapomněl, že pro nepozornost při sabotážní akci kpt. Seltner zavinil smrt, nejen nevinného odbojáře JUDr. Soeldnera ale i dalších Čechů. Z nedávno nalezených dokladů lze vyčíst, že gestapu šlo ale hlavně o zastavení - či znemožnění průjezdu budoucích čl.vojáků přes Jugoslávii. Také zasadit citelnou ránu organizovanému odboji Československého svazu v Jugoslávii. Příznává to zpráva německého gen. konzulátu ze Zagrebu adresovaná ministerstvu zahraničních věcí Třetí Říše ze dne 11. září 1940. Nejpodrobněji o této události píše redaktor Jiše.

Gestapo nemohlo zatknout hlavní vedoucí odboje - Dr. Lípa měl jugoslávský pas, major František Hieke měl jugoslávské doklady na jméno Petar Stoj, prof. František Smetánka předseda Čs.svazu v Jugoslávii a děkan Záhřebské lékařské fakulty měl již z titulu funkce jugoslávskou příslušnost. Vojenští a zpravodajští příslušníci skupiny Marie měli anglické pasy. Ale Soeldner-Veselý a Jirásek byli příslušníci ČSR, kteří se nehlásili na německých úřadech o protektorátní doklady a povolení pobytu v Jugoslávii.

Pro gestapo byl to nejschůdnější způsob zásahu, i když Německo a Jugoslávie neměli podepsanou smlouvu o vydávání zatčených či podezřelých osob z činnosti proti zájmům Třetí Říše.

Godo Jirásek a Stanislav Veselý byli popraveni v průběhu Heidrichijády, Erich Soeldner byl popraven 30.7.1942 ve vězení Plötzensee -Berlín.

O popravě byl informován otec pí Soeldnerové. Zachoval se jak originál dopisu, tak i ověřené kopie.

Následovala také reakce ze strany Britů. Z Bělehradu jsou odvolání britští zpravodajci organizátoři Zapalte Evropu na Balkánu, včetně části skupiny MARIE.

Organizovaný přesun uprchlíků z protektorátu neskončil zatčením a odvečením Soeldnera-Veselého-Jiráska. Do Bělehradu se sjíždějí další uprchlíci i když v menším počtu. Vyřizování výjezdu z Jugoslávie převzala britská ambasáda až do okupace Jugoslávie v dubnu 1941.

O dalším osudu rodiny Soeldnerů vypovídá osvědčení Ministerstva Národní Obrany z 22.ledna 1947 :

Před německým přepadnutím Jugoslávie byla pí.Jana Soeldnerová se svým v Bělehradě narozeným synem Ivanem v březnu 1941 z Bělehradu evakuovaná přes Řecko a Turecko do Palestiny, kde byla celou válku. Repatriovaná byla v březnu 1946, od kteréžto doby je usídlená v Karlových Varech, Tržiště 41.

Až dne 13.ledna 1950 bylo vydáno osvědčení podle zákona 255/46 Sb, že JUDr. Erich Soeldner byl účastníkem národního boje za osvobození od 15.července 1939 do 5.srpna jako účastník zahraničního ilegálního hnutí, od 6.srpna 1940 do 30.srpna 1942 jako československý politický vězeň.

Protože výše jmenovaný účastník národního boje za osvobození byl popraven - přecházejí jeho práva dle zákona na jeho manželku Janu Soeldnerovou.

JUDr. Soeldner byl povýšen na kapitána a byl mu udělen ČESKOSLOVENSKÝ VÁLEČNÝ KŘÍŽ 1939 in memoriam

Manželka Jana se v Karlových Varech zapojila do Svazu protifašistických bojovníků v Karlových Varech. Bylo jí uděleno za záslužnou funkcionářskou práci - čestné uznání, pamětní plaketa a stříbrný odznak Julia Fučíka. Jejich syn Ivan, měl však potíže s režimem, zachoval se jen doklad o morální rehabilitaci in memoriam, za křivdy spáchané komunistickým režimem. Ivan Soeldner zemřel ve věku nedožitých 31 roků při nezaviněné autonehodě 15.8.1970.

Z manželství Ivana Soeldnera pochází syn David, žije s matkou v Praze a je sportovním novinářem. Pani Jana Soeldnerová- rozená Suchá, zemřela v Karlových Varech v roce 1983.

Impulsem pro sepsání výše uvedeného, bylo čtení historických podkladů při přípravě pamětnické studie o Balkánské cestě uprchlíků z ČSR v letech 1938-1941 přes Jugoslávii do zahraniční československé armády. V depeši zpravodajské skupiny Marie je uvedeno, že Dr. Soeldner je advokát z Karlových Varů. Následovala mnohaletá práce. Po nalezení 2 zapomenutých krabice v Národním archivu s doklady Čs. svazu v Jugoslávii, byl zdokumentován rozsah práce JUDr. Soeldnera v Beogradu. Potvrzením také bylo čtení knihy Antonín Tichý- Směr Bělehrad. Autentickým způsobem je zde prokázána ilegální práce jmenovaného. Konečně také má zásluhu pan Jiří Suchý herec a ředitel divadla Semafor. Je to synovec pani Jany Soeldnerové- rozené Suché. Zprostředkoval kontakt s Davidem Soeldnerem, který s matkou- manželkou Ivana Soeldnera, souhlasil s dalším zveřejňováním osudu dědečka a hlavně poskytl doklady o jeho popravě- osvědčení z MO a doklad o účasti v národním boji za osvobození. Také poskytl doklad o udělení Československého válečného kříže 1939 a o činnosti své maminky v SPB v Karlových Varech.

Život-činnost-obět' JUDr. Soeldnera si zaslouží veřejného uznání formou pamětní desky v Karlových Varech. Podle data započetí odboje, byl prvním známým odbojářem ve městě.

Podklady pro zpracování životopisu :

Zpráva o popravě JUDr. Ericha Soeldnera
Osvědčení Ministerstva Národní Obrany z 22.1.1947
Osvědčení podle § 8 zák. 255/46 Sb
Československý válečný kříž 1939 in memoriam
Čestná uznání SPB pro Janu Soeldnerovou 3 x
Rehabilitace Ivana Soeldnera
Zpráva Německého generálního konzulátu
Zpráva Jiše o zatčení tří Čechů

Zpracoval : Ing. Václav Šrámek
válečný veterán z Jugoslávie
člen předsednictva OV ČSBS Karlovy Vary
člen Československé obce legionářské Karlovy Vary

Kontakt : Ing. Václav Šrámek
U nemocnice 943/3
363 01 Ostrov
mob. 723 310 747
e - mail sramek1927@seznam.cz